

KENNISMAKING MET ELEWIJT, EEN LANDELIJK DORP IN VLAAMS-BRABANT

Elewijt is sedert 1976 deel van de fusiegemeente Zemst die zes duidelijk afgebakende dorpskernen omvat : Elewijt, Eppetegem, Hofstade, Weerde, Zemst Centrum en Zemst-Laar.

Elewijt is gelegen op 8 km van Mechelen en van Vilvoorde aan de baan Mechelen-Tervuren. Op 2 km van het centrum is een op- en afrit naar de E 19 zo dat Antwerpen en Brussel gemakkelijk te bereiken zijn. Ook de luchthaven van Zaventem is dicht bij. Ten slotte, op een afstand van 3 km, zijn er nog de stations van Eppetegem en Weerde op de lijn Antwerpen Brussel.

Deze gunstige ligging en de gemakkelijke verbindingen hebben er toe geleid dat Elewijt een aantrekkelijk woongebied is geworden en er is dan ook weinig overgebleven van de vroegere landbouwgemeente. Sedert enkele jaren zijn dan ook de eerste appartementen in het straatbeeld opgedoken.

Het aantal inwoners is gestegen tot boven de 5.000.

Elewijt en zijn Gallo-Romeins verleden

Elewijt is alom bekend in archeologische kringen om het feit dat talloze vondsten en wetenschappelijke opgravingen, onder meer door professor Mertens, hebben aangetoond dat er in het begin van onze tijdsrekening een Romeinse vicus (nederzetting) bestond in Elewijt. Deze was (volgens de huidige straatnamen) gelegen tussen de Tervuurse steenweg, de Waverse baan en de Diependaalstraat.

Er werden talloze voorwerpen uit de Gallo-Romeinse periode opgegraven: bronzen mantelspelden, ijzeren haken en gebruiksvoorwerpen, bronzen meubelversierselen, aardewerk. Er werden ook waterputten aangetroffen, deels van eiken hout, deels gemetseld.

In het begin van de 1ste eeuw (men heeft er muntstukken gevonden van 54 vóór Christus tot het begin van de 4^e eeuw) werd een tijdelijk legerkamp gebouwd en begon zich een dorp te vormen. Het groeide uit tot een der belangrijkste nederzettingen van deze streek en was vooral een centrum van bevoorrading in groenten. Ook werd er een tijd aan ijzerbewerking en pottenbakkerij gedaan. Het was een belangrijk kruispunt van secundaire wegen die aansloten bij de grote heirbanen.

Zijn hoogste bloei kende dit dorp (waarvan men de naam niet kent) in de eerste helft van de 2de eeuw. De lemen hutten werden vervangen door gemetselde huizen die langs de geplaveide straat (grotendeels de huidige Waverse baan) stonden.

Bij het einde van de 2^e eeuw werd dit dorp verwoest maar het werd met zorg heropgebouwd. In het centrum verrees een ruim stenen gebouw met talrijke woonvertrekken en met al het Romeins comfort van die tijd, zoals centrale verwarming en een bad.

Gevonden aardewerk : vazen en potten die vervaardigd werden in Zuid-Gallië, in Duitsland en in Engeland, bewijzen dat dit dorp internationale betrekkingen onderhield.

Dit dorp verviel waarschijnlijk na de eerste invallen van de Franken op het einde van de 3^e eeuw en werd niet meer heropgebouwd. Het centrum van het huidige Elewijt ligt helemaal buiten het grondgebied van de Romeinse vicus.

Het Elewijts kasteel 't Steen en de vermaarde schilder P.P. Rubens

De gemeente Elewijt dankt haar naambekendheid voor een groot deel aan het kasteel 't Steen dat in 1635 door de Antwerpse schilder P.P. Rubens werd aangekocht als buitenverblijf.

Het stenen hoofdgebouw werd gebouwd in 1304 door Arnold de Lapide (Van der Steen) op plaats waar vroeger een houten burcht stond. Nadien volgden verschillende adellijke families elkaar op, telkens voor relatief korte periodes. P.P. Rubens kocht het kasteel 't Steen op 12 mei 1635 en verbleef er in de zomermaanden met zijn tweede vrouw Heléna Fourment en hun kinderen. De schilderachtige omgeving en de ongerepte natuur inspireerden hem voor het schilderen van prachtige landschappen.

P.P. Rubens, die al geruime tijd aan jicht leed, overleed te Antwerpen op 30 mei 1640. Het kasteel bleef nog een tijd in de familie Rubens en Fourment en hun afstammelingen maar ging dan over in andere handen; er werden geen wijzigingen aangebracht aan het kasteel.

Grote veranderingen kwamen er pas met Albertina Francesca de Wijnants die in de jaren 1750 zorgde voor de mooie renaissance gebouwen die het oude Neerhof hebben vervangen en aangevuld: orangerie, duiventoren, en stallingen, rentmeesterhuis, gastenverblijf met kapel.

De achterzijde van het kasteel zoals ze er nu uitziet is een realisatie van architect Carpentier, in opdracht van de familie Coppens en deze werken werden uitgevoerd tijdens de jaren 1867-1870.

Ook de voorzijde van het kasteel werd bijgewerkt: het linker gedeelte (naast het torengedeeft) kreeg een verdieping bij (met woonvertrekken) en uiterst rechts werd een stuk bijgebouwd.

Het kasteel en het domein werden op 26 mei 1955 aangekocht door de industrieel Paul Maison die het geheel liet opknappen en het kasteel verschillende keren open stelde voor tentoonstellingen en activiteiten van Elewijtse verenigingen.

Sedert enkele jaren is het kasteel, dat geklasseerd werd in 1948, niet meer bewoond en onlangs werd het aangekocht door Toerisme Vlaanderen.

Om verwarring te vermijden met het alom bekende Steen te Antwerpen heeft men in de jaren 1950 de naam "Rubenskasteel" bedacht om 't Steen van Elewijt aan te duiden.

De kerk van Elewijt en zijn patroon Sint Hubertus

De eerste (Romaanse) kerk van Elewijt dateert uit de 12^e eeuw en de klokkentoren werd al die tijd behouden bij de opeenvolgende verbouwingen.

De aanleg van de rijksweg (N227) Mechelen-Waterloo heeft in 1848 geleid tot de volledige afbraak van het kerkschip (dat tegen de steenweg lag) en het werd heropgebouwd aan de achterzijde van de toren.

In het begin van Wereldoorlog I werd de kerk zowel buiten als binnen zwaar beschadigd door artillerievuur maar in 1923 waren dak en toren volledig hersteld.

De laatste restauratie (dak, toren, gevels, binneninrichting) werd aangevat op 1 juni 2007 en op 5 april 2015 kon de kerk opnieuw in gebruik genomen worden. tot

De patroonheilige van Elewijt is Sint Hubertus. Hij werd geboren rond het jaar 655 en was in zijn jeugd een verwoed jager in de Ardense bossen.

Volgens de legende zou hij op zekere dag een hert ontmoet hebben met een stralend kruisbeeld tussen zijn gewei en een vermanende stem zou hem aangezet hebben om voortaan op zielen te jagen. Hij werd bisschop van Maastricht en was ook actief in Brabant.

Wegens zijn verleden werd Hubertus beschouwd als patroon der jagers en vermits Elewijt toen een wildrijke streek was, werd hij de patroonheilige Hubertus zou een man die gebeten was door een dolle hond, wonderbaarlijk genezen hebben, waardoor de praktijk ontstond om zijn hulp in te roepen. Op een bedevaartprent uit de eerste helft van de XVIIe eeuw staat de heilige geknield afgebeeld, omringd van honden en tegenover het hert met kruis. De tekst luidt :” Comt Hubertus vieren t’Elewijt : die van Raserny wilt syn bevryt“.

Elewijt was een bekend bedevaartsoord waar duizenden mensen, zelfs uit Nederland, genezing kwamen zoeken. Deze verering stopt rond 1850 na de uitvinding door Pasteur van de peniciline waardoor deze ziekte kon voorkomen worden.

De naam Sint Hubertus komt voor in de benaming van verschillende Elewijtse verenigingen die een paar eeuwen geleden gesticht werden (wipmaatschappij, harmonie).

Elewijt eert zijn beroemde inwoners Hubert Van Innis en Victor Servranckx

Op een perceeltje naast de Tervuurse steenweg, aan de brug over de Barebeek die de grens vormt tussen Elewijt en Perk, staat sedert 15 juni 1947 het borstbeeld van de wereldvermaarde boogschutter en olympisch kampioen Hubert Van Innis (geboren te Elewijt in 1866 en er begraven in 1961).

De plaats is niet toevallig gekozen want ze ligt aan de (vroegere) wipweide van de Koninklijke Wipmaatschappij Sint Hubertus – waar Hubert Van Innis actief was- en recht over het (vroegere) lokaal van de wipmaatschappij dat nog steeds wordt uitgebaat.

Onder het bronzen borstbeeld staat op de arduinen zuil het opschrift:

HUBERT VAN INNIS

WERELDKAMPIOEN HANDBOOGSCHIETEN

CHAMPION DU MONDE DE TIR A L’ARC

De Franstalige vermelding hoort erbij omdat het om een standbeeld gaat dat geplaatst is met de medewerking van het Nationale Schuttersverbond dat officieel tweetalig was en het mee gefinancierd werd door de Franstalige schuttersmaatschappijen.

Enkele jaren geleden werd ook een nieuwe straat naar hem genoemd.

Victor Servranckx (1897 – 1965) was een van de bekendste Belgische surrealistische schilders. Hij was onder meer vertegenwoordigd op de tentoonstelling “50 jaar Moderne Kunst” op de Expo 58 als enig Belgisch abstract kunstenaar.

In 1926/1927 stelde hij ten toon in de voornaamste musea van de Verenigde Staten. Exposities volgden in Den Haag, Budapest, Parijs en Londen.

In 1946 nam hij deel aan de tentoonstelling “Cubisme” te Parijs, waar hij in gezelschap vertoefde van vele bekenden zoals Picasso, Braque, Van Doesberg, Miro, Klee en Mondriaan.

Bijzondere hulde werd hem in 1962 gebracht op de XXXIste Biënnale Van Venetië.

Hij woonde in Elewijt van 1959 tot bij zijn overlijden in 1965.

Het gemeentebestuur van Zemst (onder impuls van de latere burgemeester en Elewijtenaar Remy Merckx) besliste een straat naar hem te noemen en zo werd de Kerkstraat omgedoopt tot Victor Servranckxstraat.

Op 2 oktober 1988 werd het gedenkteken ingehuldigd dat zich bevindt in de Victor Servranckxstraat

Het kunstwerk is een reproductie van een van de eerste werken van Victor Servranckx, namelijk Opus 1 (in brons) van 1921. Het werd vervaardigd door beeldhouwer De Raedt van Sint Genesius Rode in gepolijste arduin.

Roger De Broeck
Heemkundige Kring De Semse